

В.А. Худавердієва*Державний біотехнологічний університет, Харків, Україна*

ІНТЕГРАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК МЕХАНІЗМУ РІШЕННЯ ЗАДАЧІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

В статті розглядаються особливості проведення занять у дистанційному форматі. Перехід на цей формат навчання є оптимальною формою ефективної взаємодії зі студентами, що дозволяє зберегти темп освоєння програмного матеріалу, уникнути можливого переривання навчальної діяльності в цілому. Сучасні реалії розвитку туризму та освіти в Україні характеризуються високими вимогами до майбутніх фахівців у галузі сервісу та туризму.

Ключові слова: дистанційне навчання, інтерактивність, комунікативна взаємодія, середовище дистанційного навчання moodle; електронний навчальний курс; інформаційні ресурси.

Постановка проблеми

Створення дистанційних і відкритих онлайн-курсів є актуальним і важливим питанням, тому що традиційні форми навчання поступово витісняються інформаційними ресурсами, що мають більшу доступність і наочність, що дозволяють застосовувати засоби навчання, недоступні на традиційних заняттях. Більше того, дистанційне навчання у порівнянні з традиційними методами дозволяє охоплювати значно більший контингент цільової аудиторії [1-3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питанням електронного та дистанційного навчання сьогодні приділяється велика увага з боку вітчизняних та зарубіжних фахівців різних галузей наукового знання. Зокрема, проблеми дистанційного навчання у процесі підготовки кадрів вивчалися Кіщак Т., Качмарчик С., Болюбаш Н.М., Морзе Н.В., Каленіченко Л.І., Демида Б., Сагайдак С., Копил І., Олійник Л., і ін. [3–8, 17, 18].

Формулювання цілей статті

Об'єкт даного дослідження – інтеграція модульної форми дистанційного навчання з дисциплін «Туристичне краєзнавство», «Основи маркетингу (у сфері туризму)», «Організаційна поведінка» для студентів спеціальності 242 «Туризм». Предмет - висвітлення досвіду застосування дистанційних форм навчання студентів спеціальності «Туризм» за допомогою розробки авторських курсів з дисциплін «Туристичне краєзнавство», «Основи маркетингу (у сфері сервісу)», «Організаційна поведінка», їх подання та апробації через технології освітньої

платформи Moodle. Метою статті є розробка методики створення дистанційних курсів «Туристичне краєзнавство», «Основи маркетингу (у сфері туризму)», «Організаційна поведінка» для підвищення якості освіти в галузі туризму.

Виклад основного матеріалу

Дистанційний формат навчання, запропонований вищими навчальними закладами в реаліях сучасної ситуації, поєднує в собі distance learning та online learning (інтерактивне навчання за допомогою Internet), розширює рамки навчального закладу за допомогою застосування платформи Moodle в режимі зібрання для активної комунікативної взаємодії студентів з викладачами. Ефективність навчального процесу у заданому форматі посилюється за рахунок максимального використання навчально-методичних матеріалів (збірників, практикумів, навчальних посібників, тестів, методичних рекомендацій тощо) електронної документарної бази університету, доступ до якої відкритий студентам, викладачам та співробітникам університету. Педагогічна діяльність викладачів спрямована на адаптацію основних підходів освіти та способів навчання до існуючих реалій дистанційної взаємодії зі студентами [4].

Вивчення сучасних тенденцій в організації навчального процесу при навчанні студентів напрямів підготовки у сфері обслуговування галузі туризму із застосуванням дистанційних освітніх технологій обумовлено насамперед змінами, що відбуваються в системі професійної освіти, тенденціями її розвитку. Важливими віхами у цьому напрямі стали: розробка професійних стандартів за галузями та спеціальностями; популяризація дистанційного навчання; пильну увагу наглядних

органів до діяльності вищих навчальних закладів, у тому числі щодо застосування дистанційних освітніх технологій. Стало зрозуміло, що з їх використанням значно зменшується роль викладача у процесі навчання [5]. Це привело до висновку про те, що набагато більша увага повинна бути приділена керуванню навчального процесу, студент не повинен залишатися у вакуумі.

Інформатизація освіти в Україні - один з найважливіших механізмів, що зачіпає основні напрямки модернізації освітньої системи. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам. Одною з систем дистанційного навчання є Moodle. Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) - це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке називають також системою управління навчанням (LMS), системою управління курсами (CMS), віртуальним навчальним середовищем (VLE) або просто платформою для навчання, яка надає викладачам, учням та адміністраторам дуже розвинутий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, в тому числі дистанційного [6]. Moodle можна використовувати в навчанні школярів, студентів, при підвищенні кваліфікації, бізнес-навчанні, як в комп'ютерних класах навчального закладу, так і для самостійної роботи вдома.

Ця система призначена для організації навчання онлайн у мережевому середовищі з використанням технологій Інтернету. Система забезпечує різноманіття процедур навчання онлайн, комбінуванням яких може бути організоване ефективне навчання у вищому навчальному закладі. Moodle надає можливість інсталяції освітніх ресурсів (навчальних матеріалів) і забезпечує засобами доступу до ресурсів та управління ними; забезпечує комунікаційну взаємодію учасників освітнього процесу, що реалізовується у формі інтернет-конференцій, форумів, дискусій, а також обміну посланнями, що містять, зокрема, завдання для тих, хто навчається, виконання завдань і коментарі [4,6].

Використання мережевих технологій дозволяє студенту будувати свою стратегію вивчення навчальної дисципліни та сприяє не тільки засвоєнню студентами знань, умінь, навичок, форм професійної поведінки, а й формуванню певної структури особистісних якостей. Дослідження умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців засобами мережевих технологій дозволило установити, що впровадження навчально-методичного комплексу, який містить дистанційні

курси, розроблені засобами Moodle з використанням модульного підходу, представлення знань як динамічної, мультимодальної структури, у формуванні якої беруть участь студенти, сприяє набуттю студентами досвіду самостійного поповнення та оновлення професійних знань, особистісної причетності до цього процесу та відповідальності за нього [4,6].

Аналіз існуючих досліджень у галузі використання дистанційного навчання дозволив виділити ряд, на наш погляд, безперечних переваг, яким володіє дистант: доступність навчання всім верствам населення без обмеження стану здоров'я; зниження вартості навчання; реалізація ідеї безперервної освіти; індивідуалізація навчання, можливість побудови індивідуальної освітньої траєкторії кожного студента. Індивідуалізація навчання сприяє формуванню суб'єктно-суб'єктних діалогічних відносин викладача та студента, що підвищує якість освіти; можливість організації консультації з викладачем у зручний час; застосування електронного контролю знань – сприяє об'єктивності та незалежності оцінок [7,8].

Модульне навчання базується на позиціях діяльнісного, гнучкого підходу до визначення послідовності засвоєння навчального матеріалу, а сам модуль визначається як цілісна конструкція, що поєднує навчальний зміст і технологію оволодіння ним [6]. Важливим критерієм побудови модулю є структурування діяльності студента в логіку етапів засвоєння знань: сприйняття, розуміння, осмислення, запам'ятовування, застосування, узагальнення, систематизація.

При визначенні етапів модульного навчання було використано підхід, реалізований у мережевій технології, яка базується на модульному підході, широкому застосуванні телекомунікаційно супутникових мереж і сучасних інформаційних технологій та характеризується тим, що у ній використовуються: 1) глосарне навчання: система заучування фактів і понять, що входять у професійні словники;

2) оглядове навчання: побудоване на використанні оглядових лекцій, допомагає студенту створити цілісну картину галузі знань та діяльності, що вивчається;

3) алгоритмічне засвоєння знань: навчання, побудоване на засвоєнні алгоритмів професійних умінь;

4) розвиваючий тренінг: спонукає студента до самостійного пошуку інформації, її творчого осмислення та самостійних дій у постійно змінних умовах;

5) контроль знань: поточний, модульний і підсумковий [9].

Система дистанційного навчання Moodle має

досить багато можливостей як для студентів так і для викладачів. У середовищі Moodle студенти отримують: 1) доступ до навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) та засобів для спілкування і тестування; 2) засоби для групової роботи (форум, чат, семінар, вебінар); 3) можливість перегляду результатів проходження дистанційного курсу студентом; 4) можливість перегляд результатів проходження тесту; 5) можливість спілкування з викладачем через особисті повідомлення, форум, чат; 6) можливість завантаження файлів з виконаними завданнями; 7) можливість використання нагадувань про події у курсі [10].

Електронний навчальний курс «Основи маркетингу (у сфері туризму)» (Державний біотехнологічний університет (ДБТУ)) розроблено для студентів, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» створено з використанням інструментарію програмного середовища Moodle та складається із 5 модулів (окрім основних навчальних модулів у курсі відображено необхідне навчально-методичне забезпечення для освоєння дисципліни), які мають таку структуру:

1) Вступний модуль (новинний форум; введення в електронний навчальний курс «Основи маркетингу (у сфері туризму)», анотація курсу; інструкція з вивчення курсу; навчально-методичне та інформаційне забезпечення дисципліни, чат консультативної підтримки електронного навчального курсу).

2) Розділ 1 - Сучасні концепції маркетингу.

3) Проміжне тестування – тематичний (кордонний) контроль.

4) Розділ 2 – Товарна політика.

5) Розділ 3 – Цінова політика.

6) Розділ 4 – Збутова політика.

7) Комунікаційна політика.

8) Маркетингові дослідження.

9) Стратегії маркетингу.

10) Науково-дослідна робота студентів та Методичне забезпечення з виконання курсових/контрольних робіт.

11) Контрольне тестування – Тестові матеріали підсумкового контролю.

12) Контрольні питання.

Розроблений електронний навчальний курс «Основи маркетингу (у сфері туризму)» має модульну структуру. Кожен модуль являє собою закінчений фрагмент зі своїм дидактичним завданням, спрямованим на формування у студентів певних знань, умінь та навичок у даній предметній галузі, на освоєння методів та способів аналізу маркетингової інформації у сфері сервісу

спрямованої на такі галузі: аналіз та управління асортиментом послуг у галузі туризму, аналіз інновацій у галузі туризму; розробку підходів у підвищенні конкурентоспроможності туристичних компаній, виявлення вимог споживачів (клієнтів) туристичних центрів та адаптації послуг під їх змінні вимоги на базі маркетингових досліджень ринку; порівняльного аналізу цінової політики в галузі туризму, оцінку підходів збутової та логістичної діяльності та розробку комплексу просування (реклами, стимулювання збуту, прямих продажів та інших комунікацій), їх застосування в практичній діяльності туристичних компаній [11].

У розробленому курсі чітко вибудовано логіку вивчення дисципліни, зроблено акцент на збалансованому теоретичному матеріалі та практико-орієнтованих завданнях, що дозволяють виявити рівень сформованості основних знань, умінь та навичок у студентів. Електронний навчальний курс «Основи маркетингу (у сфері туризму)» проілюстровано необхідними прикладами та конкретними матеріалами, що підкріплюють теоретичний матеріал (малюнками, фотографіями, слайдами-презентаціями, відео роликами, статтями в галузі маркетингу, сервісу, транспорту та логістики). До складу кожного модуля входять інформаційні ресурси та інтерактивні елементи – теоретичні матеріали, лекції, презентації до лекцій, практичні завдання та завдання, дискусії-форуми, тести, посилання на ресурси мережі Інтернет. Наприклад, при вивченні тем «Конкуренція та конкурентоспроможність», «Аналіз та оцінка туристичного продукту» в електронному навчальному курсі представлені, розроблені автором, необхідні шаблони та форми для аналізу туристичних компаній, наведені гіперпосилання на офіційні сайти провідних вітчизняних туроператорів та туристичних організацій, туристичних агентів, різні довідкові системи. Особливості розробленого електронного навчального курсу в опрацьованому навчально-методичному та інформаційному забезпеченні, що містить необхідні посилання на електронні ресурси для самостійного (дистанційного) виконання практичних завдань з теми, що розглядається, та виконання курсових та контрольних робіт. Курс представлений на офіційному сайті Державного біотехнологічного університету (ДБТУ) у розділі «Освіта», «Дистанційні курси».

Вивчаючи теми «Методи ціноутворення» та «Аналіз та оцінка цінової політики в галузі туризму» студенти можуть скористатися інформаційно-довідковими прикладами у вигляді посилань на файли (*.pdf, *.doc, *.ppt, *.jpg), що характеризують цінову політику провідних туроператорів (наведено приклади прайс-листів

фірм України, розглянуто варіанти розрахунку вартості туристичних продуктів). Підключення зовнішніх посилань на ресурси мережі Інтернет дозволяє розширити освітнє середовище за рахунок залучення додаткових джерел інформації та їх використання у навчальній та науково-дослідній діяльності студентів. Система забезпечує також інтерактивна взаємодія між учасниками освітнього процесу, а також проведення різних видів контролю успішності (виконання завдань, тематичних та підсумкових тестів, форумів-обговорень з проблем маркетингу у сфері туризму, чат-сесій консультаційної підтримки електронного навчального курсу) [12]. Вивчаючи тему «Комунікаційна політика», студенти можуть переглянути відео ролики, що характеризують рекламу різних туристичних об'єктів та напрямків (пляжний, діловий, медичний, релігійний та інші види специфічного туризму представлені в повному обсязі), автором в якості чат-сесії реалізовано обговорення між студентами в рамках огляду «Міжнародні виставки у сфері туризму».

Дистанційний курс «Основи маркетингу (у сфері туризму)» включає інтерактивні системи тестування (використовуються форми тестів - зіставлення, множинний вибір, вибір одного варіанту з декількох). Електронний навчальний курс містить все необхідне методичне забезпечення виконання курсових і контрольних робіт. При розробці дистанційного навчального курсу «Основи маркетингу (у сфері туризму)» враховується основний принцип навчання студентів у режимі віддаленої взаємодії з «учителем» Moodle (викладачем електронного навчального курсу) – максимально повне та наочно-структуроване подання навчального матеріалу, що забезпечує їх самостійне вивчення індивідуальному темпі, студентам пропонуються розроблені шаблони для аналізу маркетингової інформації провідних туристичних компаній країни (дані посилання на їх офіційні сайти), а також створення достатньої кількості внутрішніх та зовнішніх зв'язків, що дозволяють організувати ефективний та швидкий доступ студентів до необхідної інформації та довідкових систем [12].

Дистанційний навчальний курс «Основи маркетингу (у сфері туризму)» апробовано у навчальному процесі ДБТУ за освітньою програмою 242 «Туризм».

Електронний навчальний курс «Організаційна поведінка» (Державний біотехнологічний університет) розроблено для студентів, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» та спрямовані на формування наступних загальних і професійних компетенцій або їх складових: ЗК-12 – навички між особової взаємодії; ЗК-14 – здатність

працювати в команді; ПК-27 – здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, умінні забезпечувати з ними ефективні комунікації; ПК-28 – здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги та різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці [13].

Структура дистанційного курсу представлена трьома модулями, вони прості за формулюванням і наповненістю і відображають основні теоретичні, концептуальні знання з курсу: організаційну поведінку лише на рівні особистості, організаційну поведінку лише на рівні групи і на рівні організації [14]. Кожен модуль представлений декількома темами і розкриває зміст компетенцій, що формуються за курсом.

Тема 1. Організаційна поведінка у системі менеджменту в організації.

Тема 2. Сприйняття та атрибуція в організаційній поведінці.

Тема 3. Особистість та її розвиток в організації. Різнорічність та індивідуальні відмінності.

Тема 4. Мотивація та навчання в організаційній поведінці.

Тема 5. Групова динаміка. Високопродуктивні команди.

Тема 6. Високоєфективне лідерство. Традиції та нові лідерські перспективи.

Тема 7. Комунікація та інформація в організаційній поведінці.

Тема 8. Управління змінами організації.

Тема 9. Організаційна поведінка та соціальна відповідальність.

Окрім основних навчальних модулів у курсі відображено необхідне навчально-методичне забезпечення для освоєння дисципліни. У вступі до електронного навчального курсу представлено: робочу програму дисципліни, анотацію курсу, паспорт компетенцій, план дисципліни. Зміст кожного модуля: лекції, завдання, теми групового обговорення, тести, глосарії, презентації на теми. Наприклад, освоєння лекції, кожна з якої закінчується питанням – це освоєння ознайомлювального рівня, а організація форуму з цієї тематики (використання елемента курсу) це вже продуктивний рівень, оскільки має на увазі евристичний тип роботи [15]. Безумовно, що контроль знань студентів є основною частиною освоєння вмінь та навичок, і є показником освоєння певної професійної компетенції. Різновидом контролю є перевірочні завдання, що передбачають аналіз тексту та ситуації.

Освоєння цього елемента не буде закінченим,

далі студент повинен перейти до контрольних завдань з даної лекції. Ступінь складності, запропонованих питань, зростає у міру того, як студент наближається до завершення перегляду лекції. Кожен елемент курсу, запропонований у цій темі, заснований та прив'язаний до елемента «Лекція», виражений різними формами різних завдань та тестовими питаннями, форумами, посиланнями на ресурси Інтернету.

Використання кросфункціональних ситуацій у курсі «Організаційна поведінка», підтримує елемент курсу «Завдання» та визначає продуктивний рівень освоєння дисципліни. Приклад: Виконайте аналіз ситуації типу поведінки співробітника «А» за наступним алгоритмом: 1. Визначте основну потребу кожного типу особистості. 2. Назвіть позитивні та негативні якості кожного типу особистості. 3. Назвіть очікувані події, пов'язані з роботою цього підлеглого. 4. Визначте на кожну якість (позитивну чи негативну) метод управління таким співробітником на рівні міжособистісної взаємодії.

Відповідь на подібне завдання передбачає вироблення наступного алгоритму роботи студента:

- знайомство із матеріалом, запропонованим до вивчення;
- виділення смислових тем курсу;
- систематизація та тезовий виклад головного;
- виклад власної думки щодо вивченого.

Налаштування цього елемента дозволяють зробити роботу студента покроковою, як вимагає алгоритм розбору ситуації, або елемент не буде пройдений. Крім цього, студенти можуть оцінити свої власні відповіді, що сприяє формуванню здатності до аналізу та проектування міжособистісних, групових та організаційних комунікацій [16].

Завдання викладача полягає у певному доборі та використанні таких елементів середовища Moodle, які дозволили б правильно організувати роботу та вирішення складніших завдань, згідно з освоєнням кожного рівня, залучити студентів до активної творчої діяльності. Тому в системі контролю за освоєнням курсу викладач враховує: встановлені норми часу для виконання завдання; логіку та структуру навчального матеріалу; практичне призначення завдання; рівень пізнавальної діяльності; рівень складності попереднього, виконаного завдання. Таким чином, успішне освоєння дистанційного курсу можливе лише тоді, коли студент має навчальний матеріал, представлений у структурованому вигляді, доступні науково обґрунтовані методичні рекомендації та чіткі вимоги до виконання та оцінки завдання, до знань та вмінь, які студент має придбати у процесі навчання, алгоритми та приклади виконання завдань.

Електронний навчальний курс «Туристичне краєзнавство» (Державний біотехнологічний університет), розроблений для студентів за спеціальністю 242 «Туризм» та спрямований на формування наступних професійних компетенцій або їх складових: ПК-17 – здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій; ПК-24 – здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміти презентувати туристичний інформаційний матеріал. Зокрема, пропонується курс створюється також за допомогою освітньої платформи Moodle, що дає можливість педагогічному співробітнику розробляти дистанційні курси без спеціальних знань у галузі інформаційних технологій, при цьому приділяючи більшу увагу якості та структурі освітнього контенту.

Створення дистанційного освітнього курсу «Туристичне краєзнавство» передбачає виконання наступного алгоритму [14]: 1. Розробка програми курсу з урахуванням вимог освітньої програми, яка формується відповідно до стандарту вищої освіти за спеціальністю «Туризм», затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України №1068 від 04.10. 2018 р. 2. Структурування та оптимізація програми курсу. 3. Адаптація матеріалів курсу до форми дистанційного навчання. 4. Створення дистанційного курсу за допомогою освітніх платформ (наприклад, Moodle). 5. Контроль якості освітнього контенту та ефективності навчальної комунікації. 6. Аналіз та облік виявлених недоліків та помилок, виправлення та вдосконалення курсу.

Перший етап включає розробку програми курсу згідно з вимогами спеціальності, щоб уникнути повторень та збігів навчального матеріалу. Так, на лекційних (теоретичних) заняттях студенти отримують загальнотеоретичні відомості (наприклад, поняття туристських ресурсів, їх класифікація) і застосовують їх практично на лабораторних заняттях (наприклад, використовують методику психолого-естетичної оцінки ландшафтів в додатку до цілей та завдань туристично-рекреаційного планування). Детальний зміст програми може змінюватися в залежності від особливостей загальної підготовки фахівців в галузі туризму та специфіки окремих регіонів, у навчальних закладах яких можливе впровадження курсу. Але при цьому загальна схема програми курсу буде єдиною (таблиця 1). Дистанційний курс включає нетрадиційні для звичайних аудиторних і практичних занять педагогічні форми. Вивчення нового матеріалу базується на використанні технологій онлайн-лекцій та вебінарів, електронних лекцій, лекцій-презентацій, структурованих конспектів лекцій, відео- та аудіоматеріалів

(навчальних фільмів, відео- та 3D-екскурсії). Онлайн-лекції та вебінари застосовуються в тих випадках, коли необхідне безпосереднє спілкування аудиторії з лектором (наприклад, при вивченні найбільш складних, проблемних або важливих для слухачів тем, коли необхідний зворотний зв'язок для можливості обговорення, питань від аудиторії і т. д.). При цьому графік онлайн-лекцій та вебінарів планується заздалегідь на весь курс, щоб слухачі були готові до отримання матеріалу в такій формі. У разі поганого засвоєння матеріалу можливе запровадження додаткових онлайн-лекцій.

Продовження табл.1

Особливо сті залучення туристських ресурсів до економічної сфери	Проектування та проведення інноваційних маршрутів туристських екскурсій, створення буклетів, підготовка до друку інформаційно-ілюстративних видань, створення відеоеккурсій тощо.	Знання методів та вміння проектування маршрутів туристських походів та екскурсій у традиційному та електронному варіантах, онлайн-буклетів, картосхем тощо. Вміння підбирати найбільш ефективні способи формування позитивного туристичного образу та передачі інформації про туристські ресурси регіонального рівня.
	Онлайн-аналіз показових та створення авторських маршрутів, відеоеккурсій, буклетів, туристичних карто-схем.	
Самостійна робота	Робота з глосарієм, базою персоналій, відеоматеріалами, сторінками «Цікаво знати», «Список рекомендованої літератури»	Мотивація до вивчення туристських ресурсів регіону, закріплення знань про туристські можливості регіону та методики їх вивчення

Таблиця 1
Структура дистанційного курсу
«Туристичне краєзнавство» [14]

Назва модуля	Зміст та форми роботи	Здобуті навички, уміння і компетенції
Краєзнавча характеристика туристської сфери території	Туристська галузь регіону. Туристські ресурси	Знання про основні туристичні ресурси регіону, їх популярність і відвідуваність, просторові уявлення про особливості їх розташування, турінфраструктуру, турпотоки і тощо. Вміння характеризувати туристичну галузь території.
	Графічні завдання, робота з картою	
	Онлайн-тестування, професійно-орієнтовані завдання, обговорення (форум)	
Методики вивчення відомих туристичних ресурсів	Методика бальної, психолого-естетичної та експертної оцінки, паспортизація, історико-географічний аналіз, ранжування, туристичне районування, анкетування тощо.	Знання методик вивчення туристських ресурсів регіонального рівня. Вміння проводити наукові дослідження турресурсів, здійснювати їх оцінку, проводити історико-географічний аналіз, ранжувати об'єкти за значимістю та відвідуваністю, проводити туристичне районування території, виділяти ознаки та фактори районування. Вміння застосовувати методи соціологічних досліджень у вивченні турресурсів.
	Апробація методик за допомогою онлайн-завдань: заповнення анкет та паспортів об'єктів, бланків оцінки об'єктів за допомогою фото- та відео матеріалів	
	Онлайн-тестування	
Методика виявлення та аналізу потенційних туристських ресурсів регіону	Потенційні та нетрадиційні туристські ресурси. Втрачені об'єкти як ресурс для туризму. Міфи та легенди як туристичний ресурс. Методика виявлення потенційних туристських об'єктів, принципи їхнього відбору та аналізу.	Знання про потенційні туристичні ресурси регіону та методи їх виявлення, обліку та аналізу. Вміння проводити краєзнавчий пошук можливих туристичних об'єктів та каталогізувати їх. Вміння застосовувати методики оцінки та аналізу до потенційних туристичних об'єктів
	Онлайн-завдання для роботи на місцевості. Заповнення електронної бази даних.	

Найбільш ширше у дистанційних курсах застосовуються електронні лекції. Вони є презентацією з аудіо- та відеосупроводом, яку лектор записує та завантажує на освітній ресурс самостійно. Такі лекції доречно супроводжувати структурованими конспектами, які слухачі самостійно роздруковують і заповнюють у ході дистанційного заняття. При цьому завдяки роботі зорової (презентація), механічної (заповнення структурованого конспекту), слухової та емоційної пам'яті (аудіозапис лекції), отримана інформація засвоюється слухачами найбільш ефективно.

Використання відеоматеріалів та 3D-екскурсій у дистанційних курсах має ширші можливості порівняно з традиційними заняттями, насамперед завдяки самостійності вибору режимів перегляду та вивчення, а також поєднанню з іншими видами діяльності (заповнення бланків, паспортів об'єктів тощо). Повторення пройденого матеріалу здійснюється через обговорення на форумі (аналог аудиторного семінарського заняття), онлайн-завдання (наприклад, оцінка об'єкта по фотографії, карті), професійно-орієнтовані завдання. Останні спираються на педагогічні методи проектів і кейс-методи і, як правило, є проблемними питаннями, що вимагають глибокого аналізу та моделювання ситуацій [17].

Контроль отриманих знань здійснюється через онлайн-тестування, професійно-орієнтовані завдання, індивідуальні завдання. Онлайн-тестування включає різні види тестів, у тому числі графічні та картографічні, і дає можливість слухачеві відразу оцінити правильність власної відповіді на завдання.

Характерною особливістю дистанційного курсу «Туристське краєзнавство» є можливість видачі

онлайн-завдань для роботи на місцевості: пошук туристських об'єктів за заданою характеристикою, виявлення особливостей об'єктів та їх паспортизація, фотографування, створення відеосюжетів та відеоеккурсій з подальшим їх завантаженням на освітній ресурс. У подальшому всі матеріали, створені слухачами під час вивчення курсу «Туристське краєзнавство», стануть освітніми засобами зі збереженням авторських прав, які можна буде використовувати як ілюстрації, еталонні продукти або джерела інформації. Блоки «Глосарій», «Персоналії», «Метафора до курсу», «Цікаво знати» призначені для підвищення ефективності засвоєння матеріалу та психологічної мотивації до вивчення курсу.

При цьому «Метафора до теми» являє собою висловлювання провідних вчених або будь-яких інших осіб про тему, що вивчається, поетичний опис або цікавий приклад.

Розвиток комунікативних компетенцій зумовлює створення таких навчальних засобів і форм і методів роботи з їх використання, які б сприяли розвитку навички осмисленого виконання пізнавальної діяльності студентами. Впровадження у навчальний процес інтерактивних навчальних курсів дозволяє здійснювати студенту оволодіння знаннями з індивідуальної траєкторії навчання, враховуючи індивідуальний рівень володіння пройденого матеріалу та пізнавальну здатність того, хто навчається. Використання інтерактивного навчального курсу в навчанні сприяє зростанню інформаційної культури студентів та розвитку комп'ютерної грамотності. Слід наголосити, що застосування інтерактивного навчального курсу у навчанні за спеціальністю 242 «Туризм» є такою організацією навчального процесу, яка тягне за собою створення комфортної атмосфери вивчення, що в результаті призводить до формування високого рівня фахових компетенцій та забезпечує продуктивність навчальної діяльності [18].

Дистанційне навчання сприяє розвитку навчальної самостійності студентів. Самостійність як форма інтелектуальної діяльності визначає розвиток навичок планування, самоконтролю та самооцінки. Розвиток цих навичок передбачає знання загальних правил, яким чином слід діяти в ситуаціях навчального процесу, що задаються, а далі – і в ситуаціях професійної сфери [19]. Навчальна самостійність студентів дозволяє здійснити перехід до індивідуалізації навчання, що забезпечує максимальну залученість учнів до навчального процесу, сприяє зростанню рівня мотивації до вивчення компонентів відповідно до освітньої програми.

Індивідуалізація передбачає самостійну активність студента, спрямовану на оволодінні

знаннями. Студент сам визначає час і швидкість виконання завдань методичних матеріалів. Однак якщо інтерактивні навчальні курси пропонують рівневу модель вивчення матеріалу, то методичні матеріали, представлені на освітньому порталі, не становлять жорсткої градації за рівнем вивчення. Доцільно здійснити актуалізацію матеріалів та внести позначку рівня кожного завдання у навчальному посібнику/збірнику завдань для того, щоб сформувати обсяг виконання завдань з урахуванням індивідуального рівня підготовки студентів. Беззаперечно, ця проблема вирішується при взаємодії з викладачем, проте наявність певного маркера в завданні дозволяє заощадити час і викладача, і студента. Як зазначається вище, індивідуалізація передбачає постійну взаємодію студента з викладачем. Дистанційний формат навчання, який сьогодні обрано як основне, зумовлює організацію діяльності викладача таким чином, щоб студент мав можливість отримання відповіді та консультації у разі неможливості або утруднення виконання завдання. Здійснення постійного контакту зі студентами має реалізовуватись на основі сформованого індивідуального графіка. З іншого боку, індивідуалізація не сприймається як безконтрольність. Своєчасність перевірки виконаних студентами завдань та коментар викладача щодо робіт студентів формує в учнів розуміння зацікавленості викладача результатами оволодіння дисципліни студентами.

Висновки

Таким чином, створення електронних навчальних курсів (аналізованих нами на прикладі: «Основи маркетингу (у сфері туризму)», «Організаційна поведінка» та «Туристичне краєзнавство» для студентів спеціальності 242 «Туризм») має важливе значення в розрізі розвитку туристичної галузі та професійної освіти в нашій країні, як наслідок, необхідності підвищення якості підготовки фахівців у галузі туризму, в тому числі через формування у них навичок дистанційного навчання та вільного володіння комп'ютерними технологіями.

Література

1. Положення про дистанційне навчання. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 № 40. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18>
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. Постанова МОН України 20 грудня 2000 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Кіщак Т., Качмарчик С. Covid-19 та дистанційне навчання у закладах вищої освіти: аналітичний огляд наукових публікацій з міжнародних видань. 2020. URL: <https://nubip.edu.ua/node/79877>
4. Болюбай Н.М. Фактори та умови формування

професійної компетентності майбутніх економістів засобами інформаційного середовища Moodle. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. № 3 (17). URL: <http://www.ime.edu.ua.net/em17/emg.html>.

5. Рыбалко Е.В. Сравнительный анализ дидактических принципов традиционного и дистанционного образования. Вторая международная конференция "Интернет, образование, наука 2020". Винница. 10–12 октября 2020. С. 161–163.

6. Морзе Н.В. Інформаційні технології в навчанні. К. : Видавнича група BHV, 2014. 240 с.

7. Каленіченко Л.І. Заочне та дистанційне навчання: порівняльний аналіз. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2019. № 4 (47). С. 45–54.

8. Деміда Б., Сагайдак С., Копил І. Система дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository URL: <http://ena.lp.edu.ua/Lviv-Polytechnic-National-University-Institutional-Repository>

9. ITEnergy Corporate Projects: Системи дистанційного навчання. URL: <http://www.itecp.ua/>.

10. Олійник Л. Дистанційна освіта – переваги та недоліки URL: http://liyalno1.blogspot.com/2013/03/blog-post_24.html.

11. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи. – К.: Знання. 2015. 486 с.

12. Що таке дистанційна освіта: як вона працює? URL: <http://www.vsemisto.info/osvita/2355-sho-take-vysha-osvita-jak-vona-prazhuje>.

13. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

14. Аналіз досвіду ЗВО Харківської області щодо використання дистанційних форм навчання та визначення шляхів впровадження змішаного навчання. URL: <http://nure.ua>

15. Система дистанційного навчання SharePointLMS, Belitsoft. URL: <http://2013.moodleoot.in.ua/course/view>.

16. Осадча К.П. Організаційні проблеми впровадження системи управління курсами у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій. URL: <http://2013.moodleoot.in.ua/course/view.php?id=24&lang>.

17. Назаренко Ю., Поліщук О. Освіта в умовах пандемії у 2020/2021 році: аналіз проблем і наслідків. URL: <http://info@cedos.org.ua>

18. World Bank. The Impact of COVID-19 on Education - Recommendations and Opportunities for Ukraine. URL: <http://www.worldbank.org/en/news/opinion/2020/04/02/the-impact-of-COVID-19-on-education-recommendations-and-opportunities-for-ukraine>

19. Berezhna S., Prokopenko I. Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19, Outbreak: New Challenges vs New Opportunities. Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. 2020. Vol. 12, Is. 1 Sup. 2. P. 130-135.

References

1. Polozhennia pro dystantsijne navchannia. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 21.01.2004 № 40 [Regulations on distance learning. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated January 21, 2004 No. 40]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18>

2. Kontsepsiia rozvytku dystantsijnoi osvity v Ukraini. Postanova MON Ukrainy 20 hrudnia 2000 r. [The concept of distance education development in Ukraine. Resolution of the Ministry of Education and Culture of Ukraine of December 20, 2000] Available at: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Kischak, T., Kachmarchyk, S. (2020). Covid-19 ta dystantsijne navchannia u zakladykh vyschoi osvity: analytychnyj ohliad naukovykh publikatsij z mizhnarodnykh vydan [Covid-19 and distance learning in institutions of higher education: an analytical review of scientific publications from international publications]. Available at: <https://nubip.edu.ua/node/79877>

4. Boliubash N.M. (2019) Faktory ta umovy formuvannia profesijnoi kompetentnosti majbutnikh ekonomistiv zasobamy informatsijnoho sredovyscha Moodle. Informatsijni tekhnologii i zasoby navchannia [Factors and conditions of formation of professional competence of future economists by means of the Moodle Information environment. Information technologies and teaching aids]. № 3 (17). Available at: <http://www.ime.edu.ua.net/em17/emg.html>.

5. Rybalko, E.V. (2020). Sravnytel'nyj analiz dydaktycheskykh pryntsyrov tradytsionnoho y dystantsionnoho obrazovannia. Vtoraia mezhdunarodnaia konferentsiya "Ynternet, obrazovanye, nauka 2020". Vynnytsa, 10–12 oktiabria 2020 [Comparative analysis of didactic principles of traditional and distance education. The second international conference "Internet, education, science 2020". Vinnitsa October 10–12]. S. 161–163.

6. Morze, N.V. (2014). Informatsijni tekhnologii v navchanni. K.: Vydavnycha hrupa BHV [Information technologies in education. K.: BHV Publishing Group,]. 240 s.

7. Kalienichenko, L.I. (2019). Zaochne ta dystantsijne navchannia: porivnial'nyj analiz. Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu vnutrishnikh sprav. [Correspondence and distance learning: a comparative analysis. Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs]. 2019. № 4 (47). pp. 45–54.

8. Demyda, B., Sahajdak, S., Kopyl, I. (2019). Systema dystantsijnoho navchannia: ohliad, analiz, vybir. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. [Distance learning system: review, analysis, selection. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository] Available at: <http://ena.lp.edu.ua/Lviv-Polytechnic-National-University-Institutional-Repository>.

9. ITEnergy Corporate Projects: Systemy dystantsionnoho obuchenya [ITEnergy Corporate Projects: Distance learning systems]. Available at: <http://www.itecp.ua/>.

10. Olijnyk, L. (2013). Dystantsijna osvita – perevahy ta nedoliki [Distance education - advantages and disadvantages]. Available at: http://liyalno1.blogspot.com/2013/03/blog-post_24.html.

11. Kuz'mins'kyj, A.I. (2015). Pedahohika vyschoi shkoly [Pedagogy of high school]. K.: Znannia. 2015. 486 c.

12. Scho take dystantsijna osvita: iak vona pratsiuje? [What is distance education: how does it work?] Available at: <http://www.vsemisto.info/osvita/2355-sho-take-vysha-osvita-jak-vona-prazhuje>.

13. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine "On Education"] Available at: <http://zakon.rada.gov.ua>

14. Analiz dosvidu ZVO Kharkivs'koi oblasti schodo vykorystannia dystantsijnykh form navchannia ta vyznachennia shliakhiv vprovadzhennia zmishanoho navchannia [Analysis of the experience of higher education institutions of the Kharkiv region regarding the use of distance learning forms and the determination of ways of implementing mixed learning]. Available at: <http://nure.ua>

15. Systema dystantsionnoho obuchenya SharePointLMS, Velitsoft [Distance learning system SharePointLMS, Velitsoft]. Available at: <http://2013.moodleoot.in.ua/course/view>.

16. Osadcha, K.P. (2013). Orhanizatsijni problemy vprovadzhennia systemy upravlinnia kursamy u protsesi profesijnoi pidhotovky majbutnikh fakhivtsiv z informatsijnykh tekhnolohij [Organizational problems of

implementing a course management system in the process of professional training of future information technology specialists]. Available at: <http://2013.moodleoot.in.ua/course/view.php?id=24&lang>.

17. Nazarenko, Yu., Polischuk, O. (2021). Osvita v umovakh pandemii u 2020/2021 rotsi: analiz problem i naslidkiv [Education in pandemic conditions in 2020/2021: analysis of problems and consequences]. Available at: <http://info@cedos.org.ua>.

18. World Bank. The Impact of COVID-19 on Education - Recommendations and Opportunities for Ukraine. Retrieved from: <http://www.worldbank.org/en/news/opinion/2024/04/02/the-impact-of-COVID-19-on-education-recommendations-and-opportunities-for-ukraine>

19. Berezna S., Prokopenko I. (2020) Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19,

Outbreak: New Challenges vs New Opportunities. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. Vol. 12, Is. 1 Sup. 2. P. 130-135.

Рецензент: д-р техн. наук професор Л.П. Малюк, Державний біотехнологічний університет, Україна

Автор: ХУДАВЕРДІЄВА Вікторія Анатоліївна
кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри туризму

Державний біотехнологічний університет

E-mail - wiki75807@gmail.com

ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0100-5079>

INTEGRATION OF DISTANCE LEARNING AS A MECHANISM FOR SOLVING THE PROBLEM OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION IN THE SYSTEM OF TRAINING SPECIALISTS IN THE FIELD OF TOURISM

V. Khudaverdiyeva

State biotechnological university, Kharkiv, Ukraine

The article considers the peculiarities of conducting classes in a distance format. The transition to this training format is the optimal form of effective interaction with students, which allows you to maintain the pace of mastering the program material and avoid a possible interruption of educational activities as a whole. Modern realities of the development of tourism and education in Ukraine are characterized by high requirements for future specialists in the field of service and tourism. Therefore, the problems of integration of remote forms of education into the process of training personnel in the field of tourism are the most urgent today. This article proposes a methodology for the development of distance courses: "Tourist Local History", "Basics of Marketing (in the field of tourism)" and "Organizational Behavior", which combines elements of distance and electronic (open) learning for the training of specialists in the field of tourism. The main structural elements and forms of presentation of the material are defined and characterized: online lectures and webinars, electronic lectures, test and professional-oriented online tasks, forum discussions, etc. Specific forms of work for the courses "Tourist Local History", "Fundamentals of Marketing (in the field of tourism)" and "Organizational Behavior" are video and 3D tours, which ensure clarity and efficiency of learning the material. A characteristic feature of the distance course is the possibility of turning all the materials created by the students during the study of the courses into educational tools that can be used as illustrations, reference products or sources of information. The importance of introducing forms of independent work into distance learning, as well as motivational blocks, such as "Metaphor for the course", "Interesting to know", etc., is emphasized. The experience of creating courses: "Tourist Local History", "Fundamentals of Marketing (in the field of tourism)" and "Organizational Behavior", tested during the training of students of the "Tourism" specialty, and the functions of these courses in the training of specialists in the field of tourism are determined. A pedagogical experiment involving the involvement of distance education specialists in the field of tourism in the process of training is described. It was found that the introduction of distance courses into traditional education increases the quality of knowledge of future tourism specialists, and also forms in them the skills of independent scientific work and creative initiative.

Keywords: distance learning, interactivity, communicative interaction, moodle distance learning environment; electronic training course; information resources.